

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Удовиченко М.О., здобувач

Полтавська державна аграрна академія

Проведено аналіз основних теоретичних концепцій щодо сутності поняття та основних складових економічної стійкості сільськогосподарських підприємств. Визначено основні фактори, що впливають на стійкість підприємства.

The analysis of basic theoretical conceptions is conducted in relation to essence of concept and basic constituents of economic firmness of agricultural enterprises. And also certainly basic factors which influence on firmness of enterprises.

Постановка проблеми. Протягом тривалого історичного розвитку суспільства, саме трудова діяльність, пов'язана із сільськогосподарським виробництвом відіграє важливу роль у стійкому створенні продовольчих ресурсів, що забезпечують не лише потреби населення, а й конкурентоспроможний сектор економіки держави, що здатний інтегрувати у світовий аграрний ринок.

Саме аграрний сектор формує близько 17% валового внутрішнього продукту та 60% фонду споживання всього населення. Доцільно відмітити, що останніми роками сільськогосподарське виробництво зазнало суттєвих змін. Так стрімко скорочується основний капітал галузі, у сфері виробництва спостерігається тенденція до деіндустріалізації сільського господарства. Тому на фоні зниження обсягів виробництва та зростання реалізаційних цін, перш ніж забезпечити агропромислому комплексу високу ефективність та конкурентоспроможність, доцільно забезпечити економічну стійкість як основу для досягнення високого рівня розвитку.

Основними передумовами сталого розвитку сільського господарства є першочергове дослідження сучасного стану і тенденцій розвитку самого підґрунтя сільськогосподарського виробництва – земельних і трудових ресурсів, виробничих фондів і матеріально-технічної бази, капіталовкладень тощо, а також проведення загального аналізу ефективності функціонування сільськогосподарського виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню основних теоретичних категорій економічної стійкості підприємств присвячені праці зарубіжних економістів: Р. Брейли, К. Брігхема, Дж.К. Ван Хорна, Е. Стоянової, Е. Хелферта тощо. Дослідженням сталого розвитку сільськогосподарської діяльності займалися відомі вітчизняні учені, серед яких П.І. Гайдуцький, М.Я. Дем'яненко, М.Х. Корецький, П.М. Макаренко, Л.Ю. Мельник, О.А. Поліщук, О.В. Іванова, В.Я. Месель-Веселяк, П.Т. Саблук та інші.

Цілі статті. Проведення аналізу теоретичних аспектів економічної стійкості з метою конкретизації механізму формування економічної стійкості сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Взагалі, економічна стійкість, – досить широке поняття, що включає в себе виробничу, технологічну, фінансову, соціальну, екологічну, ринкову стійкість.

Виробнича стійкість – це ріст ефективності використання всіх видів ресурсів, що забезпечують виробництво продукції, а також виробництво нових видів продукції та підвищення рівня механізації виробництва. Виробнича стійкість дуже тісно пов'язана та є неможливою без забезпечення технологічної стійкості.

Технологічна стійкість – це ріст ефективності використання у виробництві товарів чи послуг нової техніки та технології.

Фінансова стійкість – це ріст рентабельності фінансової діяльності та ділової активності підприємства, збереження платоспроможності і кредитоспроможності в умовах допустимої зони ризику, ріст інвестиційної активності.

Ринкова стійкість – постійна конкурентоздатність підприємства та продукції, збільшення долі ринку, ефективна цінова політика.

У сучасній економічній літературі наводяться різні формулювання та оцінки економічної стійкості сільськогосподарських підприємств. Так, наприклад більшість вчених економістів розглядають економічну стійкість, як сукупність факторів, що забезпечується на етапах реалізації та розподілу продукції. Основними ж складовими економічної стійкості на їх думку є виробничо-технічна стійкість, що забезпечується на рівні техніко-технологічного рівня, кадрового складу, стійкого рівня організації виробництва та фінансово-економічна стійкість, що передбачає в першу чергу стійкість ділової активності підприємства, стійкий рівень рентабельності та відповідно фінансової стійкості.

На думку Поліщука О.А., економічна стійкість, це здатність підприємства оптимально використовувати свій потенціал, що дозволяє швидко адаптуватися до динамічних змін зовнішнього середовища, в довгостроковій перспективі задовольняючи потреби всіх учасників господарської діяльності [4].

Іванова О.В., під економічною стійкістю розуміє здатність його економічної системи не відхилятися від свого стану (статистичного або динамічного) при різних внутрішніх і зовнішніх дестабілізуючих впливах за рахунок ефективного формування і використання фінансових, виробничих і організаційних механізмів. А поряд із основними складовими даного явища, які було розглянуто вище (виробничі та фінансові), автор виокремлює третю складову – організаційно-економічну стійкість [3].

Зайцев О.Н., визначає економічну стійкість, як стан підприємства, при якому зберігається здатність ефективного функціонування і стабільного прогресивного розвитку при негативному впливі зовнішнього середовища.

На основі проведеного аналізу, нами запропоновано таке визначення поняття «економічної стійкості підприємства» – це здатність підприємства забезпечити економічну ефективність свого функціонування, вчасно реагуючи на динамічність розвитку зовнішнього та внутрішнього середовища.

Велика кількість факторів економічної стійкості дозволяють визначити види стійкості у економічному аспекті (табл. 1).

**Види стійкості сільськогосподарських підприємств
в економічному аспекті**

Види стійкості	Зміст
Зовнішня	Стабільність економічного середовища, в рамках якого діє підприємство, що досягається відповідною системою управління в масштабах всієї країни. Характеризує здатність сільськогосподарських підприємств адаптуватися до впливу природних, економічних, політичних, соціальних, демографічних і виробничо-технологічних факторів зовнішнього середовища. Рівень зовнішньої економічної стійкості залежить від обраної підприємством позиції на зовнішньому ринку: реанімація втраченої стійкості може вирішуватися за рахунок кредитів і позик; збереження досягнутого рівня через пристосування до існуючих умов; підвищення рівня стійкості (активна позиція сільгоспідприємств з розвитку наявних ресурсів).
Внутрішня	Стан підприємства, при якому забезпечується стабільно високий результат функціонування. В основі її досягнення лежить принцип активного реагування на зміни середовища господарювання. Характеризує здатність сільськогосподарських підприємств відповідати на зміну виробничих, інформаційних, трудових, фінансових ресурсів і соціальної сфери найбільш оптимальними рішеннями.
Успадкована	Стійкість являється результатом наявності певного запасу фінансової міцності сільськогосподарського підприємства, що сформувався впродовж декількох років і захищає підприємство від різких негативних змін чи дестабілізуючих факторів.
Фінансова	Стійкість являється характерним індикатором економічного стану сільськогосподарського підприємства. Вона повинна характеризуватися таким станом фінансових ресурсів, які, з одного боку, відповідають умовам ринку, а з іншого – відповідають потребам розвитку підприємства.
Виробничо-технологічна	Стійкість характеризується стабільним ростом виробництва та удосконаленням техніки та технологій. Тобто в основі лежить інноваційний розвиток.
Організаційно-правова	Стійкість визначає функціонування сільськогосподарського підприємства в рамках законодавчого і правового поля.
Соціально-екологічна	Стійкість забезпечується високим рівнем екологічної безпечності продукції (виробництво органічно чистої сільськогосподарської продукції) застосуванням ресурсозберігаючих та природоохоронних технологій та безпечністю умов праці.

Проаналізовані види стійкості в економічному аспекті, та їх складові характеризують з різних сторін стан і розвиток підприємства аграрного сектору економіки, при цьому вони тісно взаємопов'язані і впливають один на одного і на головний показник – економічну стійкість. І взяті лише в комплексі дозволяють судити про загальну стійкість діяльності сільськогосподарського підприємства та про її розвиток.

Для оцінки економічної стійкості підприємства необхідно класифікувати її складники за функціональною ознакою, а саме: фінансовий, виробничий, кадровий, маркетинговий, інвестиційний та управлінський. Кожен з них, у свою чергу, є складною системою, яка характеризується системою показників. Функціональні складники економічної стійкості підприємства повинні базуватися на послідовному єдиному підході. Проте слід враховувати, що кожен із складників характеризується своїм переліком заходів, які сприяють їх стійкості [1].

Питання правильної оцінки фінансових результатів діяльності та стану економічної стійкості підприємства за сучасних кризових умов господарювання є досить актуальними, як для його керівництва і власників, так і для інвесторів, партнерів, кредиторів, державних органів. Дане питання цікавить і його конкурентів, але вже в іншому аспекті - негативному, оскільки вони зацікавлені в ослабленні позицій конкурентів на ринку.

Для оцінки економічної стійкості підприємства необхідна відповідна інформаційна база. Такою можуть бути звіт про фінансові результати діяльності і баланс – підсумковий синтетичний документ про склад засобів діяльності підприємства та джерела їхнього формування в грошовій формі на початку та наприкінці звітного періоду.

Висновки. Для забезпечення економічної стійкості сільськогосподарських підприємств необхідні гнучкість та швидкість реакції на зміни кон'юнктури ринку, підвищення конкурентоспроможності виробництва та продукції, висока інвестиційна активність, ліквідність та фінансова стабільність. Тільки це дозволить створити динамічно рівноважну цілісну систему, яка б самостійно визначала свій напрямок розвитку. Саме тому забезпечення економічної стійкості підприємства потребує формування такого управлінського процесу, який би деталізував чинники впливу на кінцевий результат і в такий спосіб визначав доцільні напрями регулятивного впливу, надавав можливість оцінити ефективність заходів, здійснюваних з цією метою. Досягнення економічної стійкості сільськогосподарськими підприємствами можливе лише за умови використання елементів сучасного менеджменту, ефективного маркетингу, досконалого контролінгу, своєчасної реакції на зміни зовнішнього середовища та формування конкурентних стратегій розвитку.

Література:

1. Ареф'єва О. В. Економічна стійкість підприємства: сутність, складові та заходи з її забезпечення / О. В. Ареф'єва, Д. М. Городинська // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 8 (86). – С. 34-38.
2. Борщук Є. М. Ринкові механізми економіки стійкого розвитку / Є. М. Борщук // Регіональна економіка. – 2007. – № 1. – С. 62-71.
3. Іванова О. В. Організаційно-економічна стійкість підприємства в умовах ринку / О.В. Іванова, П.П. Жуков // Економіческие науки. – К., 2004. – Вып. 56, – С. 335-340.
4. Поліщук О. А. Теоретико-методологічні основи оцінки економічної стійкості сільськогосподарських підприємств // Економіка: проблеми теорії та практики. – Д., 2007. – Вип. 225, Т.2. – С. 367-374.